

Explaining and Analyzing the Moderating Role of Company Size on the Impact of Social Responsibility on the Financial Performance of Companies, Based on Meta-Analysis Technique¹

Samayeh Hosseini Aghdaei², Rohollah Kamaei³, Nada ShahMirzalou⁴, Fazel Saydi⁵

Received: 2022/08/12

Accepted: 2024/01/08

Research Paper

Abstract

Purpose: The purpose of this systematic review and meta-analysis is to analyze the effect of social responsibility on financial performance and explain the moderating role of company size in Iranian studies.

Methodology: The research method is a systematic review using the meta-analysis technique. The statistical population of research articles and theses published during the years 1388 to 1400 is 186 cases. Based on the research protocol, 25 studies were examined as the final sample. The present research was conducted as a meta-analysis using cma2 software. Cochran's Q test was used to analyze heterogeneity.

Result: Research findings show that social responsibility has a significant effect on financial performance in previous studies in Iran. Also, the regression analysis in the present study shows the significant role of the moderator of the company size.

Conclusion: Based on the research results, despite the existence of contradictory results in Iranian studies, social responsibility has a significant effect on financial performance

Knowledge Enhancement: The present research adds knowledge in terms of enriching the theoretical literature in the field of financial performance and a reliable idea of the impact of social responsibility on financial performance and the moderating role of company size, as well as compiling practical information for Iranian companies.

Keywords: Social Responsibility, Financial Performance, Company Size, Meta-Analysis.

JEL Classification: M21, M41.

1. DOI: 10.22051/JAASCI.2023.41188.1722

2. Assistant Professor, Department of Management and Accounting, Payam Noor University, Tehran, Iran. (Hosseinia@pnu.ac.ir).

3. Ph.D. Department of Public Administration, General Decision-Making and Linear Meshing, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Rohollahkamaei1985@gmail.com).

4. Ph.D. Department of Public Administration, General Decision-Making and Linear Meshing, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Mirzayyyneda@gmail.com).

5. Ph.D. Department of Public Administration, General Decision-Making and Linear Meshing, Tehran Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (Fazelsaidi1366@gmail.com).

تبیین و تحلیل نقش تعدیلگر اندازه شرکت در تأثیر مسئولیت اجتماعی

بر عملکرد مالی شرکت‌ها، مبتنی بر تکنیک فراتحلیل^۱

سمیه حسینی عقدایی^۲، روح الله کمائی^۳، ندا شاهمیرزالو^۴، فاضل سیدی^۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۸

مقاله پژوهشی

چکیده

هدف: هدف از مرور سیستماتیک و فراتحلیل حاضر، تحلیل تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی و تبیین نقش تعدیل کننده اندازه شرکت در مطالعات ایران است.

روش: روش پژوهش مرور سیستماتیک با استفاده از تکنیک فراتحلیل است. جامعه آماری تحقیق مقالات و پایان نامه های منتشر شده طی سال های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۰ به تعداد ۱۸۶ مورد میباشد. براساس پروتکل پژوهش ۲۵ مطالعه به عنوان نمونه نهایی مورد بررسی قرار گرفت. پژوهش حاضر به صورت فراتحلیل و با استفاده از نرم افزار cma2 انجام شد. برای تحلیل ناهمگنی از آزمون Q کوکران بهره گرفته شد.

یافته ها: یافته های تحقیق نشان مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی در مطالعات پیشین ایران تأثیر معنی داری دارد. هم چنین برابند فرارگسیون در پژوهش حاضر مبین نقش معنی دار تعدیلگر اندازه شرکت است.

نتیجه گیری: براساس نتایج پژوهش علیرغم وجود نتایج متناقض در مطالعات ایران، مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی تأثیر معنی داری دارد **دانش افزایی:** پژوهش حاضر از حیث غنی سازی ادبیات نظری حوزه عملکرد مالی و برابندی قابل اطمینان از تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی و نقش تعدیلگری اندازه شرکت و نیز تدوین اطلاعات کاربردی برای شرکت های ایرانی دانش افزایی میکند.

واژه های کلیدی: مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی، اندازه شرکت، فراتحلیل.

طبقه بندی موضوعی: M21, M41.

10.22051/JAASCI.2023.41188.1722 : DOI .۱

۲. استادیار، گروه مدیریت و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (Hosseinia@pnu.ac.ir).

۳. دکتری، گروه مدیریت دولتی، گرایش تصمیم گیری و خطی مش گذاری عمومی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (Rohollahkamaei1985@gmail.com).

۴. دکتری، گروه مدیریت دولتی، گرایش تصمیم گیری و خطی مش گذاری عمومی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (Mirzayyyneda@gmail.com).

۵. دکتری، گروه مدیریت دولتی، گرایش تصمیم گیری و خطی مش گذاری عمومی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. نویسنده مسئول. (Fazelsaidi1366@gmail.com).

مقدمه

بر اساس پیش فرض های فلسفی اقتصاد کلاسیک، بیشینه سازی دارایی سهامداران، از طریق افزایش در سودآوری، راندمان شرکت، توسعه ابعاد عملکردی و به طور اخص عملکرد مالی مقصود غایی هر شرکتی است. (بذرافشان، ۱۳۹۶، ص ۲) در ادبیات علمی، عملکرد مالی مقیاسی عینی برای سنجش وضعیت درامدی به نسبت هزینه های شرکت ها در نظر گرفته میشود. با این حال رهیافت مسئولیت اجتماعی، موضوعی است که شرکت ها را مجاب میکند، نسبت به جامعه اخلاقی تر عمل کنند. به عبارتی اگرچه مدیران شرکت به دنبال بهبود عملکرد مالی هستند اما باید از پیامدها و آسیب های مخرب فرهنگی، اجتماعی مرتبط با فعالیت های شرکت جلوگیری نمایند (جمانی و گیاس ۲۰۲۰) همان گونه که، مهرپویا و چاودوری (۲۰۱۸) نشان دادند، تاکید بر رفتار مسئولیت پذیر اجتماعی از طریق به کارگیری فرایندهای استراتژیک محور، همچون نقش بازیگران اصلی، ساختارهای نهادی و ذینفعان، میتواند در ارتقا و بهبود عملکرد مالی اثرگذار باشد. در این مسیر مسئولیت اجتماعی شرکتی با قدمت نزدیک به یک قرن به دنبال مسئولانه عمل کردن شرکت ها در قبال ارزش های فرهنگی، اجتماعی و محیطی جامعه است. و این امر با هدف اطمینان بخشی از اخلاق کسب و کار در فعالیت های اقتصادی ظهور نموده است. مبانی تئوریک، مسئولیت اجتماعی را از جنبه های متفاوت تعریف میکند. با این حال در تعریفی تقریباً جامع، سازمان بین المللی اساندارد (ISO) مسئولیت اجتماعی را تصمیمات و فعالیت های مبتنی بر اخلاق و شفافیت میداند، که منجر به توسعه پایدار خواهد شد. (اوکافور و همکاران، ۲۰۲۱ ص ۱۷) اگرچه توسعه پایدار در هر جامعه ای بر اساس میزان اثرگذاری سازمان ها در حال افزایش است با این حال مفهوم مسئولیت اجتماعی به یکی از محورهای کانونی بدل شده است. این سازه بر نقش مسئولیت پذیری و نیز انجام تعهدات شرکت ها نسبت به خواسته ها، نیازها و ذینفع های جامعه تاکید دارد. (زنگانه و همکاران، ۱۴۰۱ ص ۱۰۴)

اگرچه فی نفسه مسئولیت اجتماعی منجر به سود مالی نمیشود (اوکافور و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۹). اما مطالعات پیشین نشان میدهد شرکت هایی که به اصول اخلاقی و ارزش های جامعه پایبند هستند، از مزیت رقابتی (کاسیوپه و همکاران، ۲۰۰۸، ص ۵) اعتماد مشتریان (ایگلسیاس و همکاران،

۲۰۲۰، ص ۲)، وفاداری مشتریان (سرورا و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۳) برخوردار خواهند بود، و میتوانند با افزایش فروش به عملکرد مالی مثبت برسند.

از این رو بررسی ارتباط تجربی دو سازه مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی شرکت‌ها در طی سال‌های متمادی، مسئله و مورد علاقه و انگیزه، پژوهشگران بوده است. چرا که از یک سو سرمایه گذاری کلان در اجرای برنامه‌های مسئولیت اجتماعی مورد انتظار جامعه قرار دارد و از سویی دیگر کسب نتایج مطلوب و ارزش آفرینی آن برای شرکت‌ها مورد تردید است. (آویشه و همکاران، ۲۰۲۰؛ ص ۹، کریستوستوم و همکاران، ۲۰۱۱؛ ص ۱۰؛ مگ و لیامز و سیگل، ص ۱۶، ۲۰۰۰) مسئله اساسی و نکته قابل تامل، وجود ابهام و ناسازگار در نتایج تحقیقات پیشین در تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی و نیز نقش تعدیلگر اندازه شرکت است. (دخلی^۱، ۲۰۲۱، ص ۱۴) در واقع در برخی مطالعات، مسئولیت اجتماعی در پیش بینی پراکندگی داده‌های عملکرد مالی معنی دار است. در حالی که برخی مطالعات، منفی بودن اثر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی را گزارش میکنند (گالنت و کادز^۲ ۲۰۱۷، ص ۸)، لذا علیرغم وجود تعداد زیادی از پژوهش‌های تجربی، هنوز نمی‌توان ادعا کرد این تأثیر مثبت یا منفی است. لذا برآیند کلی مطالعات پیشین متناقض و مورد تردید است (علی و همکاران ۲۰۲۰^۳، ص ۶). در این راستا کنکاش ادبیات نشان میدهد، در پژوهش‌های انجام شده مبتنی بر فراتحلیل اورلیتزکی و همکاران (۲۰۰۳، ص ۲) با رویکرد فراتحلیل^۴ بر روی ۵۲ مطالعه که در شرکت‌های تجاری بین‌المللی انجام گرفته بود تأثیر مثبت و معنادار مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی را گزارش کردند و این در حالی است که (شورکو، ۲۰۱۰، ص ۵۲) طی مرور سیستماتیک بیان میکنند که رابطه معناداری بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی نیافته‌اند. بنابراین تحقیقات بین‌المللی نیز نتایج متناقضی را گزارش می‌کند. این امر در تحقیقات داخلی نیز دیده میشود. کنکاش مطالعات بیانگر وجود نتایج ضد و نقیضی در مطالعات ایران است. برای مثال، صنوبر و همکاران (۱۳۹۸)، حافظ پور (۱۳۹۶)، صالحی و همکاران (۱۳۹۱) نتیجه گرفتند، عملکرد مالی بر

1. Dakhli

2. Galant, A., & Cadez, S.

3. Ali, H. Y., Danish, R. Q., & Asrar-ul-Haq, M.

4. Metaanalysis

5. Surroca

مسئولیت اجتماعی تاثیر معناداری وجود ندارد و این در حالی است که نتایج پژوهش زنگنه و همکاران (۱۳۹۶) نشان از تائید تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی دارد. همچنین کیفیت مطالعات انجام شده نیز متنوع است که در کسب نتایج متناقض نقش دارد. در این راستا، ابزارهای سنجش مختلفی چون پرسشنامه (رزاقی، ۱۳۹۶)، صورت های مالی شرکت به صورت پنل دیتا (صنوبر و همکاران ۱۳۸۹) و روش های آماری متفاوت نظیر مدل سازی معادلات ساختاری (نمازی و مقیمی، ۱۳۹۷، فارسی و همکاران، ۱۳۹۸) رگرسیون خطی (صالحی و همکاران، ۱۳۹۱) و غیره استفاده شده است. که بعضی از این آزمون ها به نسبت دیگری از قدرت بیشتری برخوردار است. بنابراین با توجه به روش شناسی حاکم بر پژوهش های انجام گرفته در مطالعات ایران همچون تفاوت در نتایج، ابزارهای جمع آوری داده، جامعه آماری، نمونه تحقیق و روش های آماری، نیازمند پژوهشی سیستماتیک (فراتحلیل) جهت یکپارچه سازی و ترکیب مطالعات پیشین و کسب نتیجه ای کلی که بیانگر برآیند کلی مطالعات پیشین هستیم.

از طرفی متغیر اندازه شرکت میتواند میزان اثر گذاری بر عملکرد مالی شرکت هایی که برنامه های مسئولیت اجتماعی را در دستور کار خود دارند تعدیل کرده و این تاثیر را تقویت یا تضعیف کند. چرا که شرکت های با اندازه بزرگ تر دارایی ها، فروش و ساختار بزرگتری به نسبت شرکت های با اندازه کوچک تر دارند بنابراین در انجام مسئولیت اجتماعی نیز حساس تر و با اهمیت تر هستند. به همین دلیل شرکت های با اندازه بزرگ امکان دستیابی به منابع بیشتر را به نسبت شرکت های با اندازه کوچکتر خواهند داشت. (دیوی و همکاران، ۲۰۲۱ ص ۱۲) ارتباط سازه اندازه شرکت با مسئولیت اجتماعی (سوگیانتو و همکاران ۲۰۲۱؛ ص ۱۶ و یکرک و همکاران، ۲۰۱۶، ص ۲۸، و یکرک^۱ و همکاران، ۲۰۱۶؛ ص ۱۴ روانتی، ۲۰۱۸؛ ص ۱۰، خان و همکاران^۲، ۲۰۲۲ ص ۱۲) و عملکرد مالی (کیکسیوات و فونسان، ۲۰۲۰، ص ۱۳؛ موانگی^۳، ۲۰۱۸ ص ۱۳؛ اورلیتزکی، ۲۰۰۱، ص ۲) بیان شده است و با این حال نقش تعدیل گر اندازه شرکت تبیین نشده است. بدین روی به رغم اهمیت مسئله یاد شده، یافته های پژوهش تردید امیز، متناقض و غیرقابل اطمینان است. لذا فراتحلیل تکنیکی است

1. Wickert, C., Scherer, A. G., & Spence, L. J.
 2. Khan, I., Jia, M., Lei, X., Niu, R., Khan, J., & Tong, Z.
 3. Mwangi

که میتواند امکان دستیابی به پاسخی جامع و مطلوب را فراهم دارد. همچنین نتایج این مطالعه میتواند از حیث کاربردی اطلاعات ارزشمندی را در اختیار شرکت‌های ایران شکل دهد. و از حیث غنی سازی مبانی نظری نیز به توسعه اطلاعات و دانش افزایی کمک شایانی کند. در راستای استدلال مطرح شده، به دنبال پاسخ به این دو سوال هستیم:

آیا برآیند کلی مطالعات انجام شده پیرامون مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت در ایران تأثیر دارد؟

اندازه شرکت تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد شرکت را به چه میزان تعدیل میکند؟

مبانی نظری پژوهش

عملکرد مالی

عملکرد مالی سازه‌ای تعین کننده و مقیاسی قابل اندازه گیری است. براین دیدگاه عملکرد مالی میتواند از حیث ارزیابی سلامت مالی، بیانگر وضعیت مطلوب شرکت باشد. (سوهاتو و دامایانی، ۲۰۱۹، ص ۱۷) در ادبیات نظریه سازمان، یکی از مهمترین معیار برای سنجش موفقیت یا شکست شرکت‌ها و سازمان‌ها، ارزیابی عملکرد و به طور اخص آن عملکرد مالی است. عملکرد مالی در تحلیل سودآوری، میزان نقدینگی در گردش، موقعیت مالی و ارزش تجاری شرکت، نقش تعین کننده‌ای را ایفاء میکند. در واقع مدیران و سهامداران شرکت از طریق ارزیابی عملکرد مالی و تراز مالی میتوانند اطلاعات مناسبی پیرامون روند تحقق اهداف، بدست آورند. سیاست‌هایی برای کنترل هزینه‌ها تدوین کنند. (سانکاران ۲۰۱۹^۱، ص ۱۳) این امر از طریق پر کردن شکاف‌های عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران شکل میگیرد. چرا که حساب‌های مالی مهمترین منبع کسب داد‌های عینی و واقعی است. مضمون اصلی این مسئله بر دو محور نهفته است. از سویی عملکرد مالی میتواند تخمینی قابل سنجش از وضعیت فعلی شرکت در اختیار تصمیم‌سازان قرار دهد و از دگر سو چشم اندازی واقعی جهت تدوین برنامه‌ها و استراتژی‌های آینده باشد. (کاسبار و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۱۵) اهمیت عملکرد مالی زمانی بیشتر جلوه میکند که این سازه قلب تپنده حیات شرکت است.

بنابراین فقدان اطلاعات مالی میتواند مدیران را به سمت تصمیم گیری های نادرست سوق دهد. از این حیث عملکرد مالی مفهومی با اهمیت در درک مدیریت مالی شرکت ها محسوب میشود (دوارته و همکاران^۱، ۲۰۲۲، ص ۶).

مسئولیت اجتماعی

آیا مسئولیت اجتماعی موضوعی ضروری برای جامعه است؟ آیا سرمایه گذاری در برنامه های اجتماعی منفعت عمومی خواهد داشت؟ پاسخ به چنین سوالاتی موضوع پژوهش های پیشین و مبانی نظری این حوزه طی ده های متمادی بوده است. طی سال های اخیر آگاهی فزاینده ای پیرامون مسئولیت اجتماعی شکل گرفته است. اهمیت مسئولیت اجتماعی در پیامدهای اجتماعی و زیست محیطی آن برای جوامع نهفته است. به همین دلیل امروزه از شرکت ها انتظار می رود، مسئولانه رفتار کنند و نسبت به منافع عمومی حساس باشند. اگرچه تعاریف متعددی از مسئولیت اجتماعی وجود دارد اما در تعریفی، این سازه به عنوان تخصیص اختیاری منابع با هدف ارتقا سطح رفاه، ذینفعان بیان شده است. (دوکت و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۶) در شرایط فعلی، فشارهای قانونی، اجتماعی و مدنی بر شرکت ها با هدف مشارکت واقعی، و عینی جهت به عملیاتی سازی استراتژی های مبتنی بر مسئولیت اجتماعی به شکل فزاینده ای رو به افزایش است (جمال، ۲۰۱۴، ص ۱۴). مسئولیت اجتماعی، تعهد شرکت، به رویه های اخلاقی در قلمرو تجاری و توسعه اقتصادی برای ارتقاء سطح کیفیت زندگی کارکنان شرکت و سازمان و جامعه است. براساس مدل کارول (۱۹۹۱) که مورد توجه اکثر محققان قرار دارد، مسئولیت اجتماعی می تواند ابعاد اقتصادی، حقوقی و اخلاقی و زیست محیطی را دربرگیرد. در این راستا کارول بیان میدارد عوامل اقتصادی یا قانونی میتواند از اهمیت بیشتری نسبت به عوامل اخلاقی و اختیاری داشته باشد اما به دلیل مسئولیت اقتصادی و حقوقی شرکت ها، توجه به عوامل اخلاقی و اختیاری ضرورت دارد. از نظر برهه کارگیری و استقرار برنامه های اجرایی مسئولیت اجتماعی شرکتی تاکید دارد (کیم و همکاران^۲، ۲۰۲۰، ص ۵). در واقع در رهیافت مسئولیت اجتماعی ما شاهد اهتمام و تکاپو شرکت در جهت تحقق رفاه عمومی هستیم. به

1. Duarte, A.F., Lisboa, I. and Carreira, P.

2. Kim, H., Rhou, Y., Topcuoglu, E., & Kim, Y. G.

همین دلیل مسئولیت اجتماعی از روش های حیاتی تجاری است. به همین دلیل پیامدهایی چون تضمین اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی مورد انتظار است (شمس الدینی و همکاران، ۱۴۰۱ ص ۲).

اندازه شرکت

ادبیات نظری توزیع اندازه شرکت را متناقض گزارش میکند. اگرچه اندازه شرکت مفهومی است که به طور سنتی با log-normal برآورد میشود اما مطالعات جدیدترین شان از خارج از حد نرمال بودن اندازه شرکت را بیان کرده است. در این بین توزیع پارتو به عنوان جایگزین اندازه شرکت شناسایی و عرضه شده است. اهمیت شناسایی توزیع اندازه شرکت به جایگاه حساس آن در استراتژی ها و سیاست های شرکت برمیگردد. در واقع اندازه شرکت نقطه ابتدایی در رشد تحلیل و تعیین اهداف و محیط کسب و کار برمیگردد. (سوپ چو^۱ و همکاران، ۲۰۱۶ ص ۱۲) ادبیات نظری بیان کننده میزان حجم و نیز گستردگی یک شرکت براساس شاخص اندازه شرکت است. به عبارتی اندازه شرکت مفهومی است که وضعیت یک شرکت را از حیث بزرگی یا کوچکی و نیز ظرفیت های فعالیتی آن را نشان میدهد. (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۰ ص ۱۳۰) با این حال به لحاظ سنخ شناسی اندازه شرکت به شکل لگاریتم طبیعی کل دارایی ها سنجش میگردد. بنابراین شرکت های با دارایی بزرگتر اندازه بیشتری خواهد داشت. (خادم الحسینی و امیرحسینی، ۱۳۹۷، ص ۱۲؛ ساکاکي، جکسون و جوری ۲۰۱۷، ص ۵؛ دیچو و دیچف، ۲۰۲۰ ص ۱۱). مبانی تئوریک، اهداف شرکت و فضای محیط کسب و کار را مهمترین عوامل تاکید بر اندازه شرکت میدانند. چرا که ماهیت این سازه به عرضه اطلاعاتی مهم و حیاتی است که در استراتژی های شرکت نقش دارد (سوپ چو^۲، ۲۰۱۶ ص ۹).

مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی

بررسی عوامل اثرگذار بر عملکرد مالی شرکت ها و سازمان ها نشان میدهد؛ از جمله مهمترین عوامل پیرامون عملکرد مالی شرکت، مسئولیت اجتماعی و انتظاراتی است که از شرکت ها برای تضمین

1. Sup Cho, S.

2. Sup Cho

منافع اجتماعی وجود دارد. مفهوم مسئولیت اجتماعی بیانگر معیارهای اخلاقی و انتظارات اجتماعی از شرکت‌ها است. این مفهوم تقریباً از دهه ۱۹۳۰ محور تمرکز مراکز علمی، دانشگاهی جوامع و همچنین شرکت‌های فعال در تجارت و کسب و کارها به عنوان رویکردی در امر توسعه بوده است. هرچند تعریف منفردی از مسئولیت اجتماعی وجود ندارد، اما بنا بر تعریف (شورای تجارت جهانی توسعه پایدار، ۱۹۹۹) در سال‌های اخیر، چشم‌انداز مسئولیت اجتماعی، از تقدم سهامداران به ذینفعان تغییر یافته است. در دیدگاه جدید مسئولیت اجتماعی بر اساس توجه به مشتریان، کارکنان شرکت، تامین‌کنندگان و جامعه تعریف می‌گردد. بدین لحاظ شرکت‌ها، میتوانند بر عملکرد مالی بهتر و کسب ارزش بالاتر دست یابند. فراروی این دیدگاه، پژوهشگران طی سال‌ها مبادرت به پی بردن و کشف رابطه و تاثیر مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی کرده‌اند. به عنوان مثال در حوزه عملکرد مالی نقش سودآوری، بازار سرمایه، بازار محصولات شرکت، کیفیت گزارشگری مالی و قوانین و مقررات حاکم بر جامعه مورد بررسی قرار گرفته است. (روح و سینگل ۲۰۲۰ ص ۱۰) با این حال می‌توان مسئولیت اجتماعی را اقداماتی دانست که منافع اجتماعی را فراتر از منافع شرکت در نظر می‌گیرد. با این که فشار سهامداران برای در نظر گرفتن مسئولیت اجتماعی در اهداف و استراتژی شرکت، به منظور تأمین نیاز و انتظارات اجتماعی، افزایش یافته است. توجه شرکت‌ها به فرایند مسئولیت‌های اجتماعی میتواند باعث افزایش شهرت شرکت گردد و این عامل میتواند در جذب و وفاداری مشتریان نقش تعیین‌کننده‌ای ایفاء کند و ریسک سیاسی و مالی شرکت را تقلیل داده و زمینه را برای توسعه عملکرد مالی و ازدیاد ارزش شرکت فراهم کند. (گل و همکاران ۲۰۲۰ ص ۷) پیشینه تجربی نشان می‌دهد مطالعات کثیری، پیرامون تحلیل تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت، انجام گرفته است، که در این بخش به تعدادی از نزدیک‌ترین پژوهش‌های انجام گرفته به لحاظ زمانی اشاره می‌گردد. حافظ علی و همکاران (۲۰۲۰) طی مطالعه‌ای با عنوان " چگونگی افزایش مسئولیت اجتماعی شرکت، عملکرد مالی شرکت را تقویت می‌کند: نقش واسطه‌ای از تصویر شرکت‌ها و رضایت مشتری " از طریق رویکرد مدل سازی معادلات ساختاری و جمع‌آوری داده‌های میدانی از بورس پاکستان نشان دادند، مسئولیت اجتماعی با ایجاد تصویر مثبت در بین ذینفعان شرکت میتواند عملکرد مالی را مثبت کند. همچنین رضایت مشتریان را نیز کسب کند.

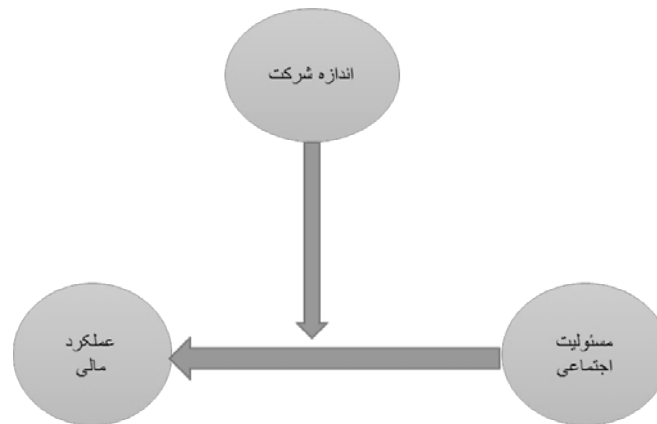
ویلیامز (۲۰۲۰) تحقیق با عنوان "مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت‌های تولیدی و خدماتی کوچک و متوسط در امریکا" انجام داد. هدف این مطالعه پاسخ به این سوال بود که آیا تصمیمات مدیریتی در سرمایه‌گذاری‌های مسئولیت اجتماعی یا زیست محیطی بر عملکرد مالی شرکت‌های متوسط و تولیدی مبتنی بر خدمات در ایالات متحده آمریکا مؤثر هستند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد عملکرد مالی زمانی که تصمیمات مدیریتی پیرامون مسئولیت اجتماعی انجام می‌گیرد به صورت قابل توجهی مثبت می‌گردد، همچنین مسئولیت اجتماعی زیست محیطی تاثیر منفی بر عملکرد مالی دارد. پالتو نوا و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان "تاثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر عملکرد مالی: شواهدی از بخش بانکی اسلامی" در شورای همکاری خلیج فارس (GCC) در دوره ۲۰۰۰-۲۰۱۴ نشان دادند بین افشای مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی شرکت‌ها در این جامعه آماری رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. نتایج این تحقیق بیانگر آن است که انجام فعالیت‌های مبتنی بر مسئولیت اجتماعی تاثیری طولانی مدت بر عملکرد مالی دارد.

فرضیه‌های پژوهش

پس از مروری روایتی از روابط مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی در مبانی نظری پیشین و نیز نقش اندازه شرکت، به معرفی مدل و فرضیه‌های پژوهش پرداختیم که مبانی برای مرور سیستماتیک با بکارگیری تکنیک فراتحلیل است. اگرچه تکنیک‌های مرور سیستماتیک متنوع است اما فراتحلیل با تمرکز بر اندازه اثر به تجمیع تحقیقات پیشین می‌پردازد و در قالب یکپارچه سازی کمی مطالعات انجام شده بر روی یک فرضیه مشترک، فارغ از تایید یا رد فرضیه‌های آزمون شده در مطالعات گذشته، آن را مورد آزمون مجدد از طریق تکنیک فراتحلیل قرار داده و با نتایج حاصل، پاسخی قابل اعتماد تر فراهم می‌دارد. شکل (۱) بیانگر تحلیل مسیر مدل پژوهش می‌باشد. براین اساس فرضیه‌های تحقیق به قرار ذیل تدوین گردید.

فرضیه اول: مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی تاثیر دارد

فرضیه دوم: اندازه شرکت تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی را تعدیل می‌کند

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش شناسی پژوهش

مطالعه حاضر به لحاظ پارادایم شناسی، اثبات گرا و به لحاظ هدف توسعه ای و کاربردی است. روش گردآوری اطلاعات پژوهش اسنادی (کتابخانه ای) و داده های ثانویه است. جامعه آماری تحقیق را کلیه مقالات علمی پژوهشی و پایان نامه های منتشر شده طی سال های ۱۳۸۸-۱۳۹۹ به تعداد ۱۸۶ مورد تشکیل میدهد. براساس پروتکل پژوهش پس از بررسی تمامی مطالعات توسط پژوهشگران، تعداد ۲۵ مطالعه شرایط لازم برای ورود به سبد فراتحلیل، به عنوان نمونه نهایی تحقیق را داشتند. به منظور مرور سیستماتیک پیرامون فرضیه "تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی" و تبیین نقش تعدیل گر اندازه شرکت در گام نخست به جمع آوری تمام مقالات و پایان نامه هایی که در پایگاههای معتبر داخلی وجود داشت، اقدام گردید. در این راستا از طریق موتور جستجوی Google و با استفاده از کلید واژه های مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی، مسئولیت اجتماعی شرکت، عملکرد مالی شرکت، اندازه شرکت، تمامی مقالات و پایان نامه هایی که در پایگاه های داخلی از جمله (پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)، پایگاه تخصصی مجلات نور، پرتال جامع علوم انسانی، جهاد دانشگاهی و فصلنامه های تخصصی پیرامون موضوع حاضر مانند فصلنامه چشم انداز مدیریت مالی، راهبرد مدیریت مالی فصلنامه های، مطالعات مالی و بانکداری اسلامی و غیره.. جمع آوری گردید. در گام دوم با جست و جو در پایگاه های اطلاعاتی معتبر

بین المللی نظیر گوگل اسکولار، ساینس دایرکت، اشپیرنگر، امرالد، اسکپوس با استفاده از واژگان کلیدی (Socialresponsibility, financial performance, corporate social responsibility) تمامی مقالات منتشر شده که به بررسی فرضیه تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی در ایران پرداخته بودند، نیز جمع آوری گشت. تا از حیث سوگیری زبانی نیز جلوگیری گردد

پروتکل پژوهش به این شرح تدوین گردید:

الف) نمونه نهایی مطالعات بر آئندی مناسب از جامعه هدف باشند. بدین منظور روش نمونه گیری احتمالی و به صورت تصادفی انتخاب شده باشد.

ب) معیارهای جمع آوری داده های تحقیق براساس پرسشنامه یا پنل دیتا باشد.

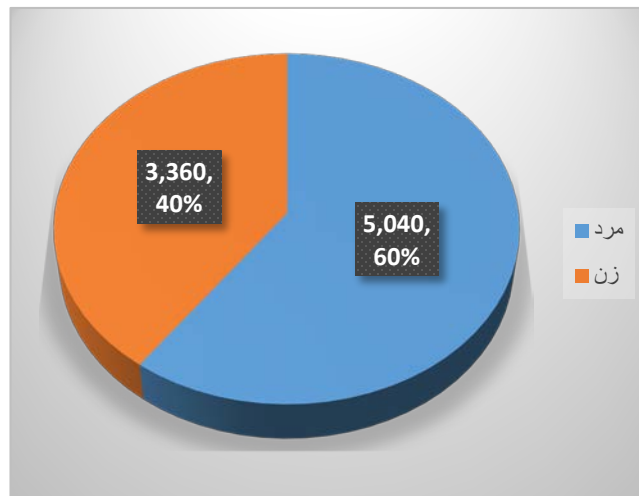
ج) ابزارهای جمع آوری داده ها از پایایی و روایی مناسب برخوردار باشد.

د) با توجه به هدف این تحقیق، جامعه آماری پژوهش ها شرکت های ایران باشد.

پس از تحلیل بر روی تمامی مطالعات جامعه آماری پژوهش، و شناسایی مطالعات دارای شرایط با پروتکل تحقیق، نمونه نهایی پژوهش وارد نرم افزار cma2 گردید. براساس الگوریتم فراتحلیل ابتدا مبادرت به یک پارچه سازی مطالعات با معیار اندازه اثر یکسان گردید. نتایج جدول (۱) برابند حاصل از یکپارچه سازی مطالعات براساس اندازه اثر هر مطالعه را در دو گروه اثرات تصادفی و اثرات ثابت را نشان میدهد. سپس براساس آزمون Q کوکران مبادرت به تعیین همگنی یا ناهمگنی برای فراتحلیل کردیم که نتایج آن در جدول (۲) گزارش شده است. نتایج این آزمون ناهمگنی مطالعات نمونه تحقیق حاضر را تایید کرد. بنابراین براساس ناهمگنی در اندازه اثر مطالعات، به انجام فراتحلیل نمودیم که نتایج آن را در جدول (۳) گزارش کردیم. نتایج فراتحلیل بر روی فرضیه "تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی" با استفاده از رویکرد اثرات تصادفی در قالب نمودار درختی تحقیق قابل مشاهده میباشد. همچنین برای بررسی عدم سوگیری انتشار و استحکام نتایج حاصل از خروجی تحقیق از نمودار کیفی و آزمون ارباب انتشار بهره گفتیم. نکته قابل تامل آن است که برای تحلیل تعدیل گر اندازه شرکت از تکنیک پیشرفته فرا رگرسیون بهره گرفتیم که نتایج آن در جدول (۴) گزارش شده است.

یافته های پژوهش

براساس دیدگاه جانسون (۲۰۰۱) در پژوهش های سیستماتیک (فراتحلیل) آمار توصیفی بر روی متغیرهای جمعیت شناختی انجام می گیرد که در تمامی مطالعات نمونه پژوهش گزارش شده باشد. از این وضعیت جنسیت مشارکت کنندگان در مطالعات نمونه پژوهش در شکل (۱) قابل مشاهده است.

شکل ۲. نمودار جنسیت مشارکت کنندگان

مأخذ: محاسبات پژوهش

در این تحقیق به لحاظ جنسیت شناختی نمونه آماری ۴۰ درصد زن و ۶۰ درصد مرد هستند. در ادامه براساس دیدگاه والتون و همکاران (۲۰۱۲) مطابق با الگوریتم فراتحلیل در گام نخست می بایست به تعیین اندازه اثر مطالعات به صورت منفرد و مجموع آن در دو شرایط اثرات تصادفی و اثرات ثابت نمایم. نتایج جدول (۱) مطالعات اولیه بیانگر اندازه اثرات هر مطالعه و اولویت هر مطالعه بر اساس بیشترین اندازه اثر می باشد.

1. Sutton AJ, Duval S, Tweedie R, Abrams KR, Jones DR
2. Welton, N. J., Sutton, A. J., Cooper, N., Abrams, K. R., & Ades, A. E.

جدول ۱. مدل اثرات تصادفی و ثابت براساس مطالعات پژوهش

اولویت بندی	P-value	Z-value	حدبالا	حدپایین	اندازه اثر	سال	نام مطالعات	ردیف
۱	۰/۶۷۶	۰/۴۱۸	۰/۵۲۰	-۰/۲۵۷	۰/۱۰۱	۱۳۹۸	صنوبر و همکاران (۱۳۸۹)	۱
۲	۰/۰۲۹	۲/۱۸۷	۰/۳۵۷	۰/۰۲۰	۰/۱۹۵	۱۳۹۵	غلامی (۱۳۹۵)	۲
۳	۰/۱۲۰	۲/۵۰۶	۰/۳۲۰	۰/۰۴۱	۰/۱۸۴	۱۳۹۷	نمازی و مقیمی (۲۰۱۸)	۳
۴	۰/۰۲۴	۲/۲۵۶	۰/۳۰۶	۰/۰۲۲	۰/۱۶۷	۱۳۹۵	مهرجردی (۱۳۹۵)	۴
۵	۰/۰۰۰	۳۹/۶۰۸	۰/۹۷۲	۰/۳۵۸	۰/۹۶۶	۱۳۹۷	فارسی و همکاران (۱۳۹۸)	۵
۶	۰/۰۰۰	۹/۱۵۷	۰/۸۸۸	۰/۷۲۳	۰/۸۲۲	۱۳۹۵	لاریجانی (۱۳۹۵)	۶
۷	۰/۰۰۰	۱۰/۲۶۰	۰/۷۸۴	۰/۶۱۵	۰/۷۱۰	۱۳۹۶	فنون (۱۳۹۵)	۷
۸	۰/۰۰۰	۶/۲۴۰	۰/۶۶۶	۰/۳۹۷	۰/۵۴۵	۱۳۸۸	منصوری (۱۳۸۸)	۸
۹	۰/۰۰۰	۲/۵۷۳	۰/۷۶۷	۰/۱۳۶	۰/۵۱۹	۱۳۹۵	حسینی و قبادی (۱۳۹۵)	۹
۱۰	۰/۰۰۰	۷/۱۶۵	۰/۶۸۴	۰/۴۴۴	۰/۵۷۶	۱۳۹۸	حسنوند (۱۳۹۸)	۱۰
۱۱	۰/۰۰۰	۴/۰۶۳	۰/۵۵۷	۰/۲۱۶	۰/۴۰۰	۱۳۹۶	صدی (۱۳۹۶)	۱۱
۱۲	۰/۰۰۰	۴/۳۸۴	۰/۵۱۹	۰/۲۱۶	۰/۳۷۷	۱۳۹۶	شیرزاد چوبری (۱۳۹۶)	۱۲
۱۳	۰/۰۰۵	۲/۷۷۸	۰/۵۸۱	۰/۱۱۴	۰/۳۷۰	۱۳۹۷	خواجوی و همکاران (۱۳۹۷)	۱۳
۱۴	۰/۰۰۰	۵/۶۲۸	۰/۵۱۱	۰/۲۶۶	۰/۳۹۶	۱۳۹۷	نمازی و مقیمی (۲۰۱۸)	۱۴
۱۵	۰/۰۲۷	۲/۲۱۷	۰/۵۴۴	۰/۰۳۸	۰/۳۱۳	۱۳۹۵	اسدی دامیری (۱۳۹۵)	۱۵
۱۶	۰/۰۰۷	۲/۶۷۵	۰/۷۷۶	۰/۸۰۰	۰/۲۹۰	۱۳۹۵	حسینی (۱۳۹۵)	۱۶
۱۷	۰/۰۰۰	۴/۰۹۰	۰/۴۲۲	۰/۱۵۷	۰/۲۹۵	۱۳۹۷	نمازی و مقیمی (۲۰۱۸)	۱۷
۱۸	۰/۰۰۰	۶/۶۵۴	۰/۳۰۵	۰/۱۷۰	۰/۲۳۹	۱۳۹۶	باقری درمنی (۱۳۹۶)	۱۸

ردیف	نام مطالعات	سال	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	Z-value	P-value	اولویت بندی
۱۹	فارسی وهمکاران (۱۳۹۸)	۱۳۹۷	۰/۲۲۳	۰/۱۲۶	۰/۳۱۶	۴/۴۳۲	۰/۰۰۰	۱۹
۲۰	نمازی و مقیمی (۲۰۱۸)	۱۳۹۷	۰/۲۲۱	۰/۰۷۹	۰/۳۵۵	۳/۰۲۹	۰/۰۰۲	۲۰
۲۱	علیخانی و دارابی (۱۳۹۸)	۱۳۹۸	۰/۲۰۴	۰/۱۳۰	۰/۲۷۷	۵/۳۰۸	۰/۰۰۰	۲۱
۲۲	کلاته عربی (۱۳۹۵)	۱۳۹۵	۰/۲۰۲	۰/۰۰۲	۰/۳۸۷	۱/۹۷۰	۰/۰۴۸	۲۲
۲۳	رمضان (۱۳۹۵) بور	۱۳۹۵	۰/۰۵۰	-۰/۰۷۵	۰/۱۳۷	۰/۷۸۶	۰/۴۳۲	۲۳
۲۴	حافظ بور (۱۳۹۶)	۱۳۹۶	۰/۰۲۷	-۰/۰۹۲	۰/۱۴۴	۰/۴۳۸	۰/۶۶۱	۲۴
۲۵	سوهانی (۱۳۹۶)	۱۳۹۶	۰/۰۱۹	-۰/۱۰۴	۰/۱۴۱	۰/۲۹۹	۰/۷۶۵	۲۵
	اثرات ثابت		۰/۳۸۲	۰/۳۵۸	۰/۴۰۶	۲۸/۱۸۲	۰/۰۰۰	
	اثرات تصادفی		۰/۳۹۲	۰/۲۰۰	۰/۵۵۴	۳/۸۵۰	۰/۰۰۰	

مأخذ: محاسبات پژوهش

مطابق با جدول (۱) میزان Z-value اندازه اثر تمامی مطالعات به جز مطالعه (حافظ پور، پوررمضان، فاطمه عربی، صنوبر) خارج از بازه (-۱/۹۶ و ۱/۹۶) میباشد. این به این معنی است که فرضیه تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی در همه مطالعات دیگر معنی دار می باشد. براین اساس مبادرت به آزمون تحلیل ناهمگنی Q کوکران کردیم که نتایج آن در جدول (۲) گزارش شده است.

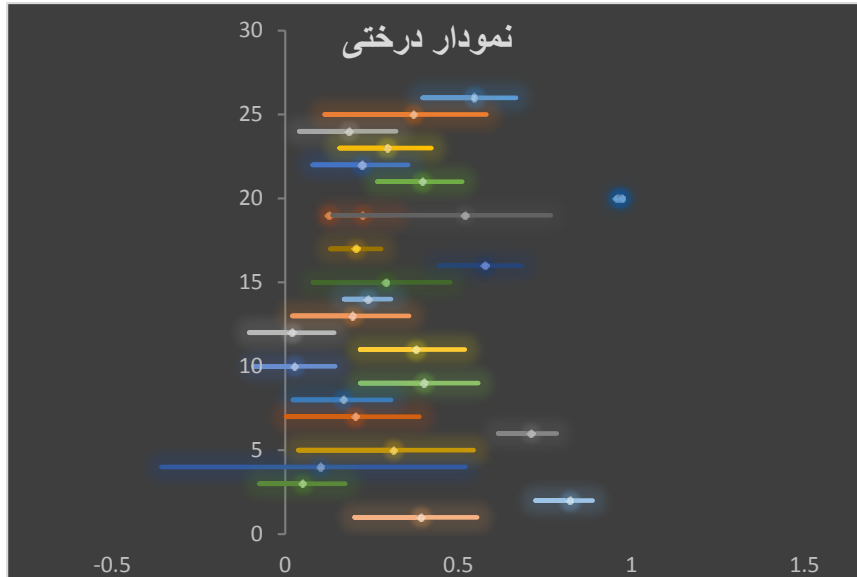
تحلیل ناهمگنی پژوهش

جدول (۲) Q کوکران (Heterogeneity)

Q-value	df (Q)	P-value	I-squared
۲۳۴/۱۳۶۳	۲۹	۰/۰۰۰	۹۷/۸۷۳

مأخذ: محاسبات پژوهش

براساس آزمون Q کوکران جدول (۲) ملاحظه می گردد، ضریب $p - value > 0/05$ است. بنابراین فرض همگنی اندازه اثر در مطالعات رد می گردد، میزان ناهمگنی بین اندازه اثرات مطالعات نمونه تحقیق تأیید می گردد. به همین منظور براین اساس الگوریتم فراتحلیل، اثرات تصادفی تأیید شد که نتایج آن براساس نمودار درختی شکل (۱) نشان دهنده شده است.

شکل ۳. نمودار درختی (FOREST PLOT)

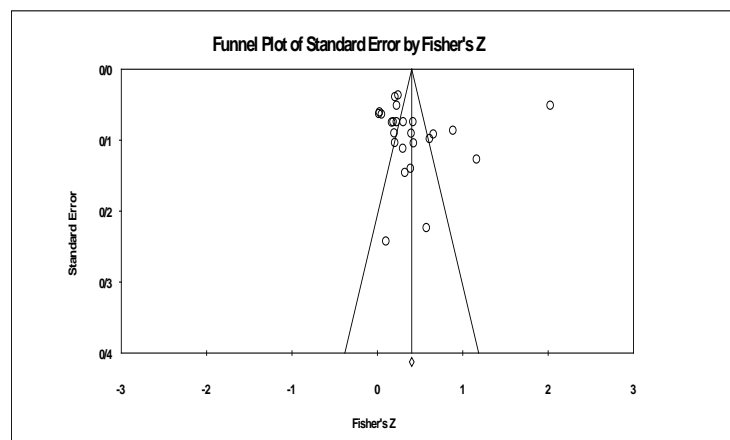
مأخذ: محاسبات پژوهش

براساس جدول (۱) و شکل نمودار (۳) درختی مشاهده می گردد تمامی مطالعات بجز مطالعات (حافظ پور ۱۳۹۶، پوررمضان، ۱۳۹۵، کلاته عربی، ۱۳۹۵، صنوبر و همکاران، ۱۳۸۹) میزان Z-value اندازه اثرات تصادفی کل مطالعات خارج از بازه $(-1/96$ و $1/96)$ میباشد و نیز مقدار P-value اثرات تصادفی کمتر از ۰,۵ است. بنابراین میتوان در سطح اطمینان ۹۵ درصد احتمال، استدلال کرد به صورت کلی و جمع بندی نهایی بر روی تمامی مطالعات نمونه پژوهش تاثیر مسؤلیت اجتماعی بر عملکرد مالی شرکتها در مطالعات انجام گرفته در ایران معنی دار می باشد.

سوگیری انتشار

بر اساس مرور سیستماتیک، تحقیقات فراتحلیل میتواند از طریق ترکیب نتایج پژوهش های انجام گرفته و تحلیل بر روی آنها به یک جمع بندی و سطح بالایی از شواهد را ارائه کند. اما با این حال باید توجه داشت این عامل زمانی محقق می گردد که مطالعات مورد بررسی تحت تأثیر سوگیری انتشار قرار نگیرد. در تحقیق حاضر به بررسی سوگیری انتشار به عنوان مهمترین سوگیری در فراتحلیل پرداختیم تا نشان دهیم مطالعات ما تحت تأثیر این عامل قرار ندارد. (استون و همکاران ۲۰۰۱) در این مرحله از فراتحلیل مبادرت به نمودار کیفی کرده ایم. بر اساس مدل گرافیکی نمودار کیفی که بیانگر تشخیص در سوگیری انتشار می باشد، انتظار می رود چنانچه مطالعه حاضر تحت تأثیر سوگیری انتشار قرار نداشته باشد، اندازه اثر مطالعات از یک تقارن منطقی برخوردار باشد. در این خصوص ارتباط بین اندازه اثر و اندازه گیری دقیق آن یکی از دلایل سوگیری انتشار است. بنابراین یکی از آزمون های مهم برای ان اریب انتشار رگرسیون است که مبادرت به آن کرده ایم. (کانوموریا و همکاران ۲۰۱۹) نتایج حاصل از بررسی سوگیری انتشار را در نمودار کیفی شکل (۴) و جدول (۳) انتشار اریب رگرسیون قابل مشاهده است.

شکل ۴. نمودار گرافیکی کیفی پژوهش

مأخذ: محاسبات پژوهش

1. Sutton AJ, Duval S, Tweedie R, Abrams KR, Jones DR
2. Furuya-Kanamori L, Xu C, Lin L, Doan T, Chu H, Thalib L

مطابق با شکل (۴) مشاهده می گردد، بیشتر مطالعات پژوهش حاضر در بالای قیف تجمع کرده است و تقارن نسبتاً مناسبی دارد. بنابراین می توان استدلال کرد فاصله اندازه اثر هر مطالعه از اندازه اثر متوسط در بالای نمودار گرافیکی کیفی کمتر است و بیشتر مطالعات به دلیل قوی بودن در بالای نمودار تجمع کرده اند و در پایین نمودار که برآیند ضعیف بودن مطالعات را دارد کمتر وجود دارد. میتوان بیان کرد پژوهش حاضر کمتر تحت تاثیر سوگیری ناشی از انتشار دارد و پژوهش حاضر از استحکام بالایی از این منظر قرار دارد. در ادامه مبادرت به آزمون اریب انتشار نمودیم. جدول (۴) بیانگر خروجی آزمون اریب انتشار میباشد.

جدول ۳. آزمون اریب انتشار

نتیجه آزمون	p-value	z-value
تائید	۰/۰۰۷۷	۲/۶۶۲

مأخذ: محاسبات پژوهش

تفسیر: نتایج حاصل از آزمون اریب انتشار نشان میدهد مقدار z-value خارج از بازه (۱/۹۶- و ۱/۹۶) است و همچنین مقدار $p - value > 0/05$ است. بنابراین در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی دار میباشد. بنابراین میتوان استدلال کرد که پژوهش حاضر تحت تأثیر سوگیری ناشی از انتشار قرار ندارد.

تحلیل تعدیل گر

براساس الگوریتم فراتحلیل جهت شناسایی متغیر تعدیلگر در تاثیر مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی مبادرت به روش فرارگرسیون شده است. جدول فوق نشان دهنده خروجی فرارگرسیون اندازه شرکت به عنوان تعدیلگر در مدل پژوهش است.

جدول ۴. خروجی فرارگرسیون براساس فرا تحلیل

ضرائب	نقش تعدیلگر اندازه شرکت در اثر مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی
۰/۰۴۲۱۱	ضریب فرارگرسیون (اندازه شرکت)
۰/۰۰۸۱	مقدار استاندارد
۰/۰۰۰۳۵	کران پایین
/۰۰۰۳۴۱	کران بالا
۳/۳۱۵۲۶	معناداری (z-value)
۰/۰۱۴۶۹	معناداری p-value
۹۶/۳۷۸	i-squared
۴/۹۵۳۴۴	واریانس تبیین شده مدل
۴۹۰/۴۱۳۷۴	واریانس کل

مأخذ: محاسبات پژوهش

مطابق با آنچه در جدول ۴ گزارش شده است برای تعیین تعدیلگری متغیر اندازه شرکت در ارتباط بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی میزان $i\text{-squared} = ۹۶/۳۷۸$ است. بنابراین به میزان ۹۶ درصد اندازه اثر مطالعات متفاوت خواهد بود. از آنجا که z-value خارج از بازه $(-۱/۹۶ - ۱/۹۶)$ است و همچنین مقدار $p\text{-value} > ۰/۰۵$ است. بنابراین در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی داری باشد. این بدین معناست که متغیر اندازه شرکت نقش تعدیلگر در تاثیر بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی دارد.

بحث و نتیجه گیری

براساس نتایج حاصل از خروجی فراتحلیل حاضر در سطح اطمینان ۹۵ درصد احتمال میتوان استدلال کرد مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی در شرکت های ایران تأثیر مثبت و معنی داری دارد. نتایج فراتحلیل حاضر پژوهش های انجام گرفته توسط (حافظ پور ۱۳۹۶، پوررمضان ۱۳۹۵، کلاته عربی ۱۳۹۵، صنوبر و همکاران ۱۳۸۹) را که عدم تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی گزارش کردند را رد میکند و همراستا با نتایج (صنوبر و همکاران ۱۳۸۹)، (غلامی ۱۳۹۵)، (نمازی و مقیمی ۲۰۱۸)، (مهرجردی ۱۳۹۵)، (فارسی و همکاران ۱۳۹۸)، (لاریجانی ۱۳۹۵)، (فونی ۱۳۹۵)، (منصوری ۱۳۸۸)، (حسینی و قبادی ۱۳۹۵)،

(حسنوند ۱۳۹۸)، (صیدی ۱۳۹۶)، (شیرزاد چوبری ۱۳۹۶)، (خواجوی و همکاران ۱۳۹۷)، (نمازی و مقیمی ۲۰۱۸)، (اسدی دامیری ۱۳۹۵)، (حسین ۱۳۹۵)، (نمازی و مقیمی ۲۰۱۸)، (باقری درمنی ۱۳۹۶)، (فارسی و همکاران ۱۳۹۸)، (نمازی و مقیمی ۲۰۱۸)، (علیخانی و دارابی ۱۳۹۸)، (کلاته عربی ۱۳۹۵)، (رمضان ۱۳۹۵) (بورحافظ بور ۱۳۹۶)، (سوهانی ۱۳۹۶) فرضیه تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی را تایید می کند. براساس خروجی این فراتحلیل مدیران و سهامداران و ذینفعان شرکت ها در ایران میتوانند از طریق تدوین استراتژی های مناسب و توجه به فرایند مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی شرکت را به بهبودی سوق دهند و از این طریق ارزش شرکت را ارتقاء دهند. در واقع چنانچه مدیران شرکت ها، سهامداران و ذینفعان به مسئولیت های اجتماعی خود عمل کنند و در تدوین فرایند برنامه ریزی ها، چشم انداز و سیاست های شرکت به مسئولیت اجتماعی توجه کنند تراز مالی و عملکرد مالی مثبت خواهند داشت. احتمالاً دلیل ان ارتقاء جایگاه و ارزش شرکت نزد مشتریان و جامعه است که باعث ارتقاء برند شرکت، شهرت شرکت و توان جذب و نگهداری مشتریان و ارتقاء وفاداری مشتریان شرکت می شود. از طرفی نتایج آزمون Q کوکران بیانگر ناهمگونی بین اندازه اثر در مطالعات انجام گرفته در ایران است. این بدان معناست که تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار دارد. به عبارتی متغیرها و عواملی باعث این ناهمگنی است که میتواند تاثیر مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی را تقویت یا تضعیف کند. از سویی خروجی فرارگرسیون پژوهش با ضریب معناداری ۳/۳۱۵۲۶ نشان میدهد اندازه شرکت تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی را تعدیل میکند. که میتواند به ارزش علمی پژوهش بیفزاید. لذا مدیران شرکت های ایران میتوانند با افزایش اندازه شرکت اثر مسئولیت اجتماعی بر بهبود عملکرد مالی شرکت را تقویت کرده و ارتقا دهند. براساس نتایج نهایی در دو بخش سیاست های کلان محور و پیشنهادات کاربردی مورد بحث قرار می دهیم.

همانگونه که خروجی نتایج پژوهش نشان می دهد می توان استدلال کرد ضرورت دارد مدیران شرکت های ایرانی نسبت به مسئولیت اقتصادی، مسئولیت حقوقی و مسئولیت اخلاقی پایبند باشند. و برنامه ها و فعالیت های خود را موظف به رعایت رفتار مسئولانه در قبال جامعه نمایند. در این راستا اطمینان یافتن از عدم آسیب زایی فعالیت های شرکت نسبت به محیط زیست، ارزش های اخلاقی و اجتماعی جامعه مورد نیاز امروز است. بنابراین از یک سو بهبود در عرضه محصولات و خدمات با

کیفیت و صیانت از خواسته‌ها و ترجیحات جامعه مورد تاکید و توجه مدیران شرکت باشد. همچنین نیاز است قوانین اجتماعی و سیاسی حاکم بر شرکت‌ها بر ضرورت "التزام اجتماعی" متمرکز گردد. به صورت کلی مسئولیت اجتماعی بخش‌های مسئولیت‌های اقتصادی، اجتماعی، حاکمیتی و محیط‌زیستی را شامل می‌گردد. از این منظر قوانین کلان نیازمند اصلاح و بازسازی دارد. بنابراین از این نظر قوانین حمایتی بایست تصویب و بر حسن اجرای آن نظارت شود. همچنین باید توجه داشت مسئولیت اجتماعی نیازمند اصلاح‌های جامعه است. در واقع با حمایت اجتماعی و تبدیل ارزش‌های مسئولیت اجتماعی به فرهنگ عمومی می‌توان از به عملیاتی‌سازی و اجرایی کردن برنامه‌های مسئولیت اجتماعی مطمئن گشت. از این رو نقش رسانه‌ها، جراید، مطبوعات و رسانه‌های اجتماعی می‌تواند تسهیل‌گر باشد. این امر با هدف ارتقا آگاهی عمومی و ظرفیت‌سازی در بین تصمیم‌سازان، خطی مش‌گذاران، سازمان‌های مردم‌نهاد انجام می‌گیرد.

همچنین جهت شناسایی و به‌کارگیری شیوه‌های مطلوب در مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها که بتواند راندمان عملکردی و به‌طور اخص آن بهبود در وضعیت مالی شرکت‌ها را نیز تضمین کند نیاز به تسهیم اطلاعات و دانش تجربی بین کنشگران شکل‌گیرد. به عبارتی تبادل تجربیات می‌تواند نوآوری و ابتکارات نوینی جهت بهبود در مسئولیت اجتماعی را شکل دهد. این امر از طریق بهره‌گیری از تجربیات کشورهای موفق و توسعه یافته نیز قابل احصا است. البته باید توجه داشت برنامه‌های وارداتی نیازمند بومی‌سازی و هنجارسازی با شرایط زیستی کشورهای مقصد است. نکته قابل‌تامل در این‌بخش آن است که دولت بایستی از شرکت‌های که نسبت به اجرای برنامه‌های مسئولیت‌اجتماعی اقدام می‌کنند حمایت‌سیاستی داشته باشد. لذا تدوین قوانین حمایتی از این شرکت‌ها پیشنهاد می‌گردد. همچنین در اجرای برنامه‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی نیاز به بررسی‌های آزمایشی است. چرا که شناسایی نیازمندی‌های منطقه‌ای و پاسخگویی شرکت‌های فعال در مناطق می‌تواند از سویی پاسخگویی به انتظارات الویت‌دار باشد و از سویی به افزایش اعتبار و سطح عملکرد مالی و بهره‌وری شرکت نیز بینجامد. از این حیث شناسایی ظرفیت‌های ذینفعان در اجرایی‌سازی و عملیاتی کردن برنامه‌های مسئولیت اجتماعی پیشنهاد می‌گردد. در این بین دولت می‌تواند از ابزارها و مشوق‌های مالی و تسهیل در کسب ابزارهای تامین مالی با هدف عملیاتی کردن برنامه‌های مسئولیت اجتماعی براساس

نسازمندی های منطقه ای به شرکت ها کمک شایانی کند. از سویی تاکید بر پیشنهادات کاربردی تر نیز در کسب نتایج عملی پژوهش حاضر نیز اهمیت فراوانی دارد. در این راستا ما پیشنهاد میکنیم شرکت ها به عوامل ذیل توجه کنند و در برنامه های خود بدان عمل نمایند

- اختصاص منابع شرکت به برنامه های مسئولیت اجتماعی را هزینه نپندارید بلکه سرمایه گذاری بلند مدت در جهت کسب توسعه پایدار بدانند.
- عرضه محصولات با ارزش بالا، بهبود در قیمت محصولات و خدمات را مدنظر قرار دهند چرا که از مهمترین برنامه های مسئولیت اجتماعی شرکت ها محسوب میگردد
- استفاده از فناوری های پاک و مکانیزه کردن فعالیت های شرکت با هدف مشارکت فعال در مسئولیت اجتماعی
- ایجاد فرصت های شغلی برابر برای شهروندان مخصوصا شهروندان آسیب پذیر تر با هدف توجه به مسئولیت اجتماعی شرکتی
- حمایت ویژه از اشتغال برای زنان
- حمایت ویژه از اشتغال برای اقلیت های قومی و بومی
- حمایت از اشتغال ویژه برای معلولان
- ایجاد فرصت های آموزشی ویژه برای اقلیت های قومی، و قشر آسیب پذیر جامعه
- تبیین شاخص های اخلاقی فعالیت های شرکت و پایبندی به آن و ارزیابی و سنجش مداوم آن
- تقویت برنامه های داوطلبانه شرکت در تقویت رفاه جامعه از طریق کاهش در قیمت ها، ایجاد روش هایی برای تقویت خرید شهروندان از محصولات و خدمات
- در پایان پژوهش حاضر نیز همچون هر تحقیقی با محدودیت هایی مواجه است. از جمله مهم ترین محدودیت هایی که ما در این تحقیق با آن روبرو بودیم، عدم دسترسی کامل به بعضی پایان نامه های انتشار نیافته است که می تواند در نتایج تحقیق تاثیر گذار باشد. خروجی نمودار کیفی این فراتحلیل نیز نشان میدهد تورش انتشار در این فراتحلیل نیز وجود دارد که توجیه کننده عدم دسترسی به پژوهش های دیگر است. پژوهشگران آتی می توانند با دسترسی به مقالات و پایان نامه های دیگر به تحلیل بیشتر تاثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی بپردازند.

منابع

- اسدی دامیری، ندا. (۱۳۹۵). «بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی راه دانش بابل
- امیرحسینی، زهرا؛ قبادی، معصومه. (۱۳۹۵). «گزارشگری مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی و مالکیت نهادی». حسابداری مدیریت، ۹ دوره شماره (۲۸)، صص ۵۵-۶۶
- باقری درمنی، آزاده. (۱۳۹۶). «تأثیر مسئولیت اجتماعی و ارزش ویژه برند و عملکرد مالی بیمارستانهای دولتی و خصوصی شهر اراک» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم.
- بذرافشان، آمنه. (۱۳۹۸). مقاله پژوهشی: نقش پویایی مجامع عمومی سهامداران در عملکرد مالی و مالیاتی مدیران. راهبرد مدیریت مالی، ۷(۳)، ۶۱-۶۲. doi: 10.22051/jfm.2018.20494.16768۲
- حافظ پور، فروغ. (۱۳۹۸). «بررسی ارتباط کسب‌وکار اجتماعی، مزیت رقابتی و شهرت شرکت بر عملکرد مالی شرکت». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت
- حسنوند پشتکوهی، مصطفی. (۱۳۹۸). «تأثیر کنترل‌های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی بر عملکرد مالی» فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، ۱۵(۱)، ۳۵-۴۶
- حسینی، سید مهدی. (۱۳۹۵). «تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت‌ها با در نظر گرفتن نقش نظام راهبردی شرکتی». موسسه آموزش عالی هشت بهشت اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی هشت بهشت اصفهان
- خادم الحسینی، سحر؛ امیرحسینی، زهرا. (۱۳۹۷). استقلال، اختیار تصمیم‌گیری مدیران و عملکرد مالی. راهبرد مدیریت مالی، ۶(۴)، ۱۷۷-۱۸۰. doi: 10.22051/jfm.2018.19068.1596۲۰۰
- خواجوی، شکرالله. دهقانی، علی اصغر. سعدی منوچهر، روستا. (۱۳۹۷). «بررسی نقش تعدیل‌کنندگی خودشیفتگی مدیران در تبیین رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره (۳۹) دوره (۱) صص ۷۴-۵۷
- رزاقی، زهرا. (۱۳۹۶). «بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی سازمان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه فکری» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

- زنگانه، جواد؛ اشرفی، مجید؛ عباسی، ابراهیم؛ نادریان، آرش. (۱۴۰۱). تأثیر خوش بینی و کوتاه بینی مدیرعامل بر ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت با توجه به نقش تعدیلی: ارتباط سیاسی و کارائی مدیرعامل. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۲(۳)، ۱۰۳-۱۳۴. doi: 10.22051/jaasci.2022.39804.1686
- شمس الدینی، کاظم؛ نعمتی، میثم؛ عسکری شاهم اباد، مهدی. (۱۴۰۱). ارائه مدلی به منظور توسعه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۲(۱)، ۸۱-۱۰۰. doi: 10.22051/jaasci.2022.39507.1676
- شیرزاد چوبری، سمانه. (۱۳۹۶). «تأثیر مسئولیت اجتماعی و منابع کلیدی بر عملکرد مالی با نقش میانجی مزیت رقابتی (مطالعه موردی: شرکت‌های تولیدی مواد غذایی شهر رشت)». پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی راهبرد شمال
- صنوبر، ناصر. خلیلی، مجید. ثقفیان، حامد. (۱۳۸۹)، «بررسی رابطه بین مسوولیت پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکت‌ها» فصلنامه کاوش های مدیریت بازرگانی، دوره (۲) شماره (۴) صص ۲۸-۵۲ صیدی، شهرام. (۱۳۹۶). «بررسی نقش مسئولیت اجتماعی و ساختار مالکیت شرکت‌ها در درک نقش واسطه ای عملکرد مالی شرکت‌ها». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت عزیز، صدیقه؛ جوکار، حسین. (۱۴۰۰). تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نقش تعدیلی اندازه شرکت بر اجتناب مالیاتی با استفاده از معادلات ساختاری. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۱(۴)، ۱۲۳-۱۵۶. doi: 10.22051/jaasci.2022.34961.1618
- علیخانی، شهناز؛ دارابی، رؤیا. (۱۳۹۸) «بررسی نقش واسطه ای مسئولیت پذیری اجتماعی در تأثیر عملکرد مالی بر بیش اطمینانی مدیران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران». فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۵ - شماره ۱ (۲۰) صص ۱۵۶ - ۱۷۵
- غلامی، فاطمه، (۱۳۹۵). «عملکرد اجتماعی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی راه دانش بابل
- کلاته عربی، فاطمه. (۱۳۹۵)، «بررسی اثر مسئولیت اجتماعی شرکتی بر عملکرد مالی شرکت‌ها (مورد مطالعه صنایع غذایی، دارویی، شیمیایی و خودرو پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۴)» پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی ارشاد دماوند
- لاریجانی، زکيه. (۱۳۹۵). «بررسی عملکرد مالی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی و سرمایه گذاران نهادی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی کوشیا

منصور سوهانی، غلامرضا. (۱۳۹۶). «طوسی تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت‌ها با نقش میانجی گری مزیت رقابتی شهرت و رضایت مشتری». پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی راهبرد شمال

منصوری، نرگس. (۱۳۸۸) «بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی» پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران اهواز

مهرجردی، امین زارع، (۱۳۹۵). «بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی شرکت‌ها با توجه به نقش میانجی شاخص های بهره‌وری» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود

یدالهی فارسی، جهانگیر؛ آقاجانی افروزی، احمدپور داریانی، محمود؛ متوسلی، محمود. (۱۳۹۸). «تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی در کسب و کارهای خانوادگی و غیر خانوادگی». پژوهشنامه مدیریت اجرایی، دوره ۱۰ شماره (۲۰)، صص ۹۷-۱۲۲.

References

- Ali, H. Y., Danish, R. Q., & Asrar-ul-Haq, M. (2020). How corporate social responsibility boosts firm financial performance: The mediating role of corporate image and customer satisfaction. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(1), 166-177.
- Ali, H. Y., Danish, R. Q., & Asrar-ul-Haq, M. (2020). How corporate social responsibility boosts firm financial performance: The mediating role of corporate image and customer satisfaction. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(1), 166-177.
- Alikhani, Shahnaz; Darabi, Roya. (2018) "Investigation of the mediating role of social responsibility in the effect of financial performance on managers' overconfidence in companies listed on the Tehran Stock Exchange". *Management and Accounting Studies Quarterly*, Volume 5 - Number 1 (20) pp. 156-175(In Persian).
- Amirhosseini, Zahra. Qobadi, Masouma. (2015). "Social responsibility reporting, financial performance and institutional ownership". *Management Accounting*, Volume 9, No. (28), pp. 55-66(In Persian).
- Asadi Damiri, Neda. (1395). "Investigation of the effect of corporate governance on the relationship between social responsibility and financial performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange" Master's thesis, non-profit Higher Education Institute of the Way of Babol. (In Persian).
- Alwaysheh, A., Heron, R. A., Perry, T., & Wilson, J. I. (2020). On the relation between corporate social responsibility and financial performance. *Strategic Management Journal*, 41(6), 965-987.

- Azizi, Siddiqa, Jokar, Hossein. (1400). The effect of social responsibility and the moderating role of company size on tax avoidance using structural equations. *Accounting and Social Interests*, 11(4), 123-156. doi: 10.22051/jaasci.2022.34961.1618 (In Persian).
- Bagheri Darmani, Azadeh (2016). "Effect of social responsibility and brand value and financial performance of public and private hospitals in Arak" Master's thesis, University of Qom. (In Persian).
- Bazrafshan, Amina. (2018). Research paper: The dynamic role of general meetings of shareholders in the financial and tax performance of managers. *Financial Management Strategy*, 7(3), 61-82. doi: 10.22051/jfm.2018.20494.1676. (In Persian).
- Cacioppe, R., Forster, N., & Fox, M. (2008). A survey of managers' perceptions of corporate ethics and social responsibility and actions that may affect companies' success. *Journal of business ethics*, 82(3), 681-700.
- Crisóstomo, V. L., de Souza Freire, F., & De Vasconcellos, F. C. (2011). Corporate social responsibility, firm value and financial performance in Brazil. *Social responsibility journal*.
- Dakhli, A. (2021), "The impact of corporate social responsibility on firm financial performance: does audit quality matter?", *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/JAAR-06-2021-0150>.
- Dewi, N. P. Y. K., & Wirawati, N. G. P. (2021). The Influence of Share Ownership Structure and Company Size on Corporate Social Responsibility Disclosures. *American Journal of Humanities and Social Sciences Research (AJHSSR)*, 5(2), 67-73.
- Duarte, A.F., Lisboa, I. and Carreira, P. (2022), "Does earnings quality impact firms' performance? The case of Portuguese SMEs from the mold sector", *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/JFRA-12-2021-0444>.
- Dwekat, A., Seguí-Mas, E., Zaid, M.A.A. and Tormo-Carbó, G. (2021), "Corporate governance and corporate social responsibility: mapping the most critical drivers in the board academic literature", *Meditari Accountancy Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/MEDAR-01-2021-1155>.
- Furuya-Kanamori, L., Xu, C., Lin, L., Doan, T., Chu, H., Thalib, L., & Doi, S. A. (2020). P value-driven methods were underpowered to detect publication bias: analysis of Cochrane review meta-analyses. *Journal of clinical epidemiology*, 118, 86-92.
- Galant, A., & Cadez, S. (2017). Corporate social responsibility and financial performance relationship: a review of measurement approaches. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 30(1), 676-693.

- Gholami, Fatemeh, (1395). "Social Performance in Companies Listed in Tehran Stock Exchange" Master's Thesis, Non-Profit Institute of Higher Education, Rah Danesh Babol. (In Persian).
- Gul, F. A., Krishnamurti, C., Shams, S., & Chowdhury, H. (2020). Corporate social responsibility, overconfident CEOs and empire building: Agency and stakeholder theoretic perspectives. *Journal of Business Research*, 111, 52-68.
- Hafezpour, Forough. (2018). "Investigating the relationship between social personality, competitive advantage and company reputation on the company's financial performance". Master's thesis, Islamic Azad University, Maroodasht branch. (In Persian).
- Hassanvand Pushtkahi, Mustafa. (2018). "The effect of internal controls and disclosure of social responsibility information on financial performance" *Quarterly Journal of Management and Accounting Studies*, Volume 5, Number 1, pp. 35-46(In Persian).
- Hosseini, Seyyed Mehdi. (1395). "The effect of social responsibility on the financial performance of companies considering the role of the corporate strategic system". Isfahan Hasht Behesht Institute of Higher Education, master's thesis, Isfahan Hasht Behesht Institute of Higher Education. (In Persian).
- Iglesias, O., Markovic, S., Bagherzadeh, M., & Singh, J. J. (2020). Co-creation: A key link between corporate social responsibility, customer trust, and customer loyalty. *Journal of Business Ethics*, 163(1), 151-166.
- Jahmane, A., & Gaies, B. (2020). Corporate social responsibility, financial instability and corporate financial performance: linear, non-linear and spillover effects–The case of the CAC 40 companies. *Finance Research Letters*, 101483.p.p 2-14.
- Jamali, D. (2014), "CSR in Developing Countries through an Institutional Lens", *Corporate Social Responsibility and Sustainability: Emerging Trends in Developing Economies (Critical Studies on Corporate Responsibility, Governance and Sustainability, Vol. 8)*, Emerald Group Publishing Limited, Bingley, pp. 21-44. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/S2043-905920140000008005>.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Stanne, M. B. (2000). Cooperative learning methods: A meta-analysis. *Methods Of Cooperative Learning: What Can We Prove Works*, pp. 2-30.
- Kalate Arabi, Fatemeh. (2015), "Investigation of the effect of corporate social responsibility on the financial performance of companies (case study of food, pharmaceutical, chemical and automobile industries admitted to the Tehran Stock Exchange in 2014)" master's thesis, Institute of Education Excellent Irshad Damavand(In Persian).
- Kasbar, M.S.H., Tsitsianis, N., Triantafylli, A. and Haslam, C. (2022), "An empirical evaluation of the impact of agency conflicts on the association between corporate governance and firm financial performance", *Journal of*

- Applied Accounting Research, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/JAAR-09-2021-0247>.
- Khadim Hosseini, Sahar, Amir Hosseini, Zahra. (2017). Independence, decision-making authority of managers and financial performance. *Financial Management Strategy*, 6(4), 177-200. doi: 10.22051/jfm.2018.19068.1596(In Persian).
- Khajawi, thank God. Dehghani, Ali Asghar. Saadi Manouchehr, Rusta. (2017), "Investigating the moderating role of managers' narcissism in explaining the relationship between social responsibility and financial performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange", *Accounting and Auditing Research Quarterly*, Number (39), Volume (1). pp. 57-74. (In Persian).
- Khan, I., Jia, M., Lei, X., Niu, R., Khan, J., & Tong, Z. (2022). Corporate social responsibility and firm performance. *Total Quality Management & Business Excellence*, 1-20.
- Kijkasiwat, P., & Phuensane, P. (2020). Innovation and firm performance: The moderating and mediating roles of firm size and small and medium enterprise finance. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(5), 97.
- Kim, H., Rhou, Y., Topcuoglu, E., & Kim, Y. G. (2020). Why hotel employees care about Corporate Social Responsibility (CSR): Using need satisfaction theory. *International Journal of Hospitality Management*, 87, 102505. pp. 2-8.
- Larijani, Zakieh. (2016). "Financial Performance Investigation on the Relationship between Social Responsibility and Institutional Investors in Companies Listed in Tehran Stock Exchange". Master's thesis, Koshia Institute of Higher Education. (In Persian).
- Mansour Sohani, Gholamreza. (2016). "Tosi, the effect of social responsibility on the financial performance of companies with the mediating role of competitive advantage, reputation and customer satisfaction". Master's thesis, North Strategic Higher Education Institute. (In Persian).
- Mansouri, Narges. (2008) "Investigation of the relationship between social responsibility and financial performance" master's thesis. Shahid Chamran University of Ahvaz. (In Persian).
- McWilliams, A., & Siegel, D. (2000). Corporate social responsibility and financial performance: correlation or misspecification? *Strategic management journal*, 21(5), 603-609.
- Mehrjardi, Amin Zare, (2015). "Investigating the relationship between social responsibility and financial performance of companies with regard to the mediating role of productivity indicators" Master's Thesis, Islamic Azad University, Shahrood Branch. (In Persian).
- Mehrpouya, A. and Chowdhury, I. (2018), "Re-thinking the CSP-CFP Linkage: Analyzing the Mechanisms Involved in Translating Socially Responsible Behavior to Financial Performance", *Sustainability, Stakeholder Governance, and Corporate Social Responsibility (Advances in Strategic Management, Vol.*

- 38), Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 227-255. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/S0742-332220180000038014>.
- Mwangi, M. (2018). The Effect of Size on Financial Performance of Commercial Banks in Kenya. *European Scientific Journal*, 14(7), 373-385.
- Namazi, M., & Moghimi, F. (2018). Effects of Innovations and Moderating Role of Corporate Social Responsibility on the Financial Performance of the Firms Listed on the Tehran Stock Exchange in Different Industries. *Journal of Accounting and Auditing Review*, 25(2), 289- 310. (In Persian).
- Okafor, A., Adusei, M., & Adeleye, B. N. (2021). Corporate social responsibility and financial performance: Evidence from US tech firms. *Journal of Cleaner Production*, 126078.
- Orlitzky, M. (2001). Does firm size comfound the relationship between corporate social performance and firm financial performance?. *Journal of Business Ethics*, 33(2), 167-180.
- Orlitzky, M., Schmidt, F.L., Rynes, S.L., 2003. Corporate social and financial performance: a meta-analysis. *Organ. Stud.* 24 (3), 403–441.
- Platonova, E., Asutay, M., Dixon, R., & Mohammad, S. (2018). The impact of corporate social responsibility disclosure on financial performance: Evidence from the GCC Islamic banking sector. *Journal of Business Ethics*, 151(2), 451-471.
- Razaghi, Zahra. (2016) "Investigation of the impact of social responsibility on the financial performance of the organization with regard to the mediating role of intellectual capital" Master's thesis, Islamic Azad University, Tehran South Branch. (In Persian).
- Rhou, Y., & Singal, M. (2020). A review of the business case for CSR in the hospitality industry. *International Journal of Hospitality Management*, 84, 102330.pp. 2-10.
- Ruwanti, G., Chandrarin, G., & Assih, P. (2018, December). Effect Of Corporate Governance On Relationship Between Corporate Social Responsibility And Firm Sizes With Earnings Management. In 3rd International Conference of Graduate School on Sustainability (ICGSS) 2018.
- Saidi, Shahram. (2016). "Investigating the role of social responsibility and ownership structure of companies in understanding the mediating role of financial performance of companies". Master's thesis, Islamic Azad University, Maroodasht branch(In Persian).
- Sankaran, V. S. (2019). FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS WITH REFERENCE TO SHIPPING SECTORS. *Indian Journal of Applied Research*, 9(2). 112-147.
- Servera-Francés, D., & Arteaga-Moreno, F. (2015). The impact of corporate social responsibility on the customer commitment and trust in the retail sector. *Ramon Llull Journal of Applied Ethics*, (6), 161-178.

- Shams Aldini, Kazem, Nemati, Maysam, Askari, Shahamabad, Mehdi. (1401). Presenting a model to develop corporate social responsibility. *Accounting and Social Interests*, 12(1), 81-100. doi: 10.22051/jaasci.2022.39507.1676(In Persian).
- Shirzad Choubari, Samaneh. (1396). "The effect of social responsibility and key resources on financial performance with the mediating role of competitive advantage (case study: food manufacturing companies of Rasht city)". Master's thesis, Northern Strategy Institute of Higher Education. (In Persian).
- Sonobar, Nasser. Khalili, Majid. Tsaghafian, Hamed. (2018), "Investigation of the relationship between social responsibility and financial performance of companies", *Business Management Research Quarterly*, Volume (2) Number (4) pp. 28-52. (In Persian).
- Sugiyanto, E., Trisnawati, R., & Kusumawati, E. (2021). Corporate Social Responsibility and Firm Value with Profitability, Firm Size, Managerial Ownership, and Board of Commissioners as Moderating Variables. *Riset Akuntansi dan Keuangan Indonesia*, 6(1), 22-30.
- Suhanto, A., & Damayanti, S. M. (2019). UNSTABLE GROWTH COMPANY VS. ITS BENCHMARK FIRM: IS IT FINANCIALLY HEALTHY? A CASE STUDY USING FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS. *International Journal of Accounting*, 4(20), 74-85.
- Sup Cho, S. (2016), "A study on firm size distribution of the service sector and manufacturing sector", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, Vol. 10 No. 1, pp. 91-100. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/APJIE-12-2016-011>.
- Sup Cho, S. (2016), "A study on firm size distribution of the service sector and manufacturing sector", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, Vol. 10 No. 1, pp. 91-100. <https://doi-org.ezproxy.unibo.it/10.1108/APJIE-12-2016-011>.
- Surroca, J., Tribó, J.A., Waddock, S., 2010. Corporate responsibility and financial performance: the role of intangible resources. *Strateg. Manage. J.* 31 (5), 463–490.
- Sutton AJ, Duval S, Tweedie R, Abrams KR, Jones DR. Empirical assessment of effect of publication bias on meta-analyses. *BMJ*. BMJ 2000; 320:1574-1577.
- Welton, N. J., Sutton, A. J., Cooper, N., Abrams, K. R., & Ades, A. E. (2012). *Evidence synthesis for decision making in healthcare* (Vol. 132). John Wiley & Sons.
- Wickert, C., Scherer, A. G., & Spence, L. J. (2016). Walking and talking corporate social responsibility: Implications of firm size and organizational cost. *Journal of Management Studies*, 53(7), 1169-1196.

- Wickert, C., Scherer, A. G., & Spence, L. J. (2016). Walking and talking corporate social responsibility: Implications of firm size and organizational cost. *Journal of Management Studies*, 53(7), 1169-1196.
- Williams, R. O. (2020). Corporate Social Responsibility and Financial Performance of US Manufacturing and Service Small-and Medium-Sized Enterprises. 145(3)145-196.
- Yadali Farsi, Jahangir. Aghajani Afrozi, Ahmadpour Dariani, Mahmoud. Metousli, Mahmoud. (2018). "The effect of corporate social responsibility on financial performance in family and non-family businesses". *Research Journal of Executive Management*, Volume 10, Number (20), pp. 122-97(In Persian).
- Zanganeh, Javad, Ashrafi, Majid, Abbasi, Ebrahim, Naderian, Arash. (1401). The effect of optimism and short-sightedness of the CEO on the social responsibility dimensions of the company according to the moderating role: political connection and efficiency of the CEO. *Accounting and Social Interests*, 12(3), 103-134. doi: 10.22051/jaasci.2022.39804.1686 (In Persian).

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC-BY 4.0 license.